

Joseph Ratzinger i Karl Rahner o Blaženoj Djevici Mariji

Vujica, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:120:135246>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

JOSEPH RATZINGER I KARL RAHNER O BLAŽENOJ DJEVICI MARIJI

(Diplomski rad)

Mentor:
Prof. dr. sc. Ivica Raguž

Student:
Marija Vujica

Đakovo, 2018.

Sadržaj

Sažetak	3
Summary	4
Uvod	5
1. Mariološka promišljanja Josepha Ratzingera.....	7
1.1. Dogma o Marijinom božanskom majčinstvu	10
1.2. Dogma o Marijinom bezgrješnom začecu	14
1.3. Dogma o Marijinom uznesenju	17
1.4. Osvrt	19
2. Mariološka promišljanja Karla Rahnera.....	20
2.1. Dogma o Marijinom božanskom majčinstvu.....	22
2.2. Dogma o Marijinom trajnom djevičanstvu.....	24
2.3. Dogma o bezgrješnom začecu	26
2.4. Dogma o Marijinom uznesenju	30
2.5. Osvrt	34
Zaključak	35
Literatura	37

Sažetak

JOSEPH RATZINGER I KARL RAHNER O BLAŽENOJ DJEVICI MARIJI

Ovaj rad želi prikazati najvažnije misli Josepha Ratzingera i Karla Rahnera o Blaženoj Djevici Mariji kroz četiri marijanske dogme: dogma o Marijinom božanskom majčinstvu, dogma o Marijinom trajnom djevičanstvu, dogma o bezgrješnom začeću i dogma o Marijinom uznesenju. Oba teologa žele ukazati na njezinu nužnost kako bi se pravilno razumio Krist, Crkva i sam čovjek. Kod Josepha Ratzingera uočavamo njezinu svetost kroz prizmu Staroga zavjeta i usporedbu sa svetim ostatkom Izraela gdje ona biva sveti ostatak i slika savršenog kršćanina. Ratzinger također prikazuje Marijinu suradnju i predanje koje svaki kršćanin treba imati prema Bogu. Karl Rahner pak tumači Mariju u svjetlu Novoga zavjeta te pokazuje i približava dogme današnjem čovjeku.

Ključne riječi: mariologija, Joseph Ratzinger/ Benedikt XVI., Karl Rahner, dogma, bogomajčinstvo, bezgrešno začeće, djevičanstvo, uznesenje.

Summary

KARL RAHNER AND JOSEPH RATZINGER ABOUT BLESSED VIRGIN MARY

In this work it is desired to represent the most important thoughts of theologians Joseph Ratzinger/ Benedict XVI. and Karl Rahner about Virgin Mary through four Marian dogmas: Mary's divine motherhood, dogma of Mary's permanent virginity, dogma of sinless conception, and dogma of Mary's resurrection. Both theologians want to point out on her necessity to properly understand Christ, the Church, and the very human being. In the work of Joseph Ratzinger we see her holiness through the prism of the Old Testament and a comparison with the sacred remnant of Israel where she is the sacred remnant and image of the perfect Christian. Ratzinger also shows Mary's cooperation and commitment that every Christian should have toward God. Karl Rahner interprets Mary in the light of the New Testament, and he shows and approaches the dogma of today's man.

Keywords: mariology, Joseph Ratzinger/ Benedict XVI., Karl Rahner, dogma, divine motherhood, sinless conception, virginity, resurrection.

Uvod

Još u ranom srednjem vijeku pojavljivala su se djela koja su izričito bila posvećena Blaženoj Djevici Mariji. U 17. stoljeću mariologija se počela proučavati kao poseban traktat. U to vrijeme je vladalo raspoloženje „*Nikad dosta o Mariji!*” U novije vrijeme, naročito za vrijeme Drugoga vatikanskog koncila, raspravljalo se o Mariji. Mariji je posvećeno cijelo 8. poglavlje Dogmatske konstitucije o Crkvi koje nosi naslov Blažena Djevica Marija Bogorodica u misteriju Krista i Crkve. Već u samom naslovu jasno vidimo kamo govor o Mariji treba biti usmjeren.

U današnje vrijeme kako to ističe teolog Ivica Raguž dobiva se dojam da je mariologija zaboravljena, kao da se o njoj nema što posebno reći.¹ Ako se zaboravi govor o Mariji u teologiji može doći do ozbiljnih posljedica kao što je nijekanje povijesnosti vjere, relativizacija Krista i Crkve. Ne može se reći da je nemoguće govoriti o Kristu bez Marije, ali upravo Marija daje onu puninu i bogatstvo tom govoru i razmatranju.

Marijina uloga u povijesti spasenja je jedinstvena. Govorom o Blaženoj Djevici Mariji može se bolje razumjeti Krist, zatim Crkva, ukoliko je Marija personifikacija Crkve, a i sam čovjek, gledajući u Mariju kao primjer savršenog kršćanina. Marija je nužna za ispravno poimanje vjere.

U ovom radu želi se prikazati misao, tj. neki vidovi mariologije dvojice velikih teologa Josepha Ratzingera/ Benedikta XVI. i Karla Rahnera. Kroz njihov rad može se vidjeti da mariologija nije i ne smije biti zaboravljena.

U prvome dijelu rada prikazuju se neka mariološka promišljanja Josepha Ratzingera/ Benedikta XVI. Naročito kroz prizmu četiri marijanske dogme: dogma o Marijinom božanskom majčinstvu, dogma o Marijinom trajnom djevičanstvu, dogma o bezgrešnom začecu i dogma o Marijinom uznesenju. Nakon opširnije obrade dogmi, prvi dio rada završava s kratkim osvrtom na Ratzingerovu mariologiju.

¹I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, u: Bogoslovska smotra, 79 (2009.) 4, str. 844., Teolog Ivica Raguž ovdje ističe da se Marija danas nalazi u svojevrsnom teološkom egzilu.

U drugome dijelu rada prikazuju se promišljanja Karla Rahnera o Blaženoj Djevici Mariji ponajprije kroz četiri marijanske dogme, nakon čega slijedi kratki osvrt.

Rad završava usporedbom ovih dvaju velikih teologa i njihovih marioloških promišljanja. Ukazat će se njihov doprinos „nezaboravu” mariologije danas i pokazati kako mariologija nije i ne smije biti sporedna tema teologije.

1. Mariološka promišljanja Josepha Ratzingera

Kako već i sam naslov govori, u ovome radu će se dotaknuti samo neka mariološka promišljanja Josepha Ratzingera. Mariologiju Josepha Ratzingera često se naziva i „*mariologia breve*”, ne prvenstveno zbog kratkoće teksta, nego zbog usredotočenosti na temeljne odrednice, iz kojih se mogu razumjeti kako pojedinačne mariološke teme, tako i Marijin lik u cijelosti. Ratzingerova mariologija je teološka ne samo zato što argumentira polazeći od Objave, nego jer stavlja Boga u središte Marijine osobe. Na pitanje što Marija njemu osobno znači, Ratzinger govori: „Izraz Božje blizine”.²

Kod Josepha Ratzingera zamjećuje se dijaloški model Božje objave, koji je prevladao i na Drugome vatikanskom koncilu.³ Objava nije jednosmjerni događaj, koji uključuje samo Božju inicijativu, nego je usmjerena na čovjekovo prihvaćanje, na njegov odgovor Bogu. Ističe da je „objava došla do svoga cilja, gdje je osim materijalnih izjava koje nju posvjedočuju, i njezina unutarnja stvarnost sama postala djelotvornom na način vjere. Ona je živa stvarnost koja traži živoga čovjeka kao mjesto svoje prisutnosti”. Ovu teološku pozadinu moguće je uočiti i ondje gdje Ratzinger ističe važnost Marijina prihvaćanja Božjega plana, čime ona postaje paradigma čovjekova odgovora na Božju objavu.⁴

Unutarnja logika Ratzingerovih razmišljanja o Mariji vodi do povezivanja Marije s Crkvom. Bog se objavljuje i utjelovljuje po jednoj osobi – Mariji – za čitav ljudski rod. Marija koja živi u osobnoj otvorenosti prema Bogu istodobno je dio cjeline Božjeg naroda i kao takva njegova osobna konkretnost, u kojoj se po njezinu spremnom prihvaćanju Božjega otajstva ispunjaju Božja obećanja dana u Starome zavjetu. Bit Ratzingerove ekleziocentrične mariologije je u njegovu razumijevanju Marije kao osobne konkretnosti Crkve. Marijina otvorenost Bogu osobno je ostvarenje otvorenosti Crkve da primi svoga Gospodina.

²N. S. V. KOVAČ, *Teološke odrednice mariologije Josepha Ratzingera/ Benedikta XVI.*, u: Crkva u svijetu, 49 (2014.) 3, str. 280. - 281.

³DV 2: „U svojoj dobroti i mudrosti odlučio je Bog da objavi Sebe i da saopći Otajstvo svoje volje kojim ljudi po Kristu, Riječi koja tijelo postade, u Duhu Svetom imaju pristup k Ocu i postaju zajedničari božanske naravi . I tako, ovom objavom nevidljivi Bog u bujici svoje ljubavi zapodijeva razgovor s ljudima kao prijateljima i s njima druguje da ih pozove u zajedništvo sa sobom i da ih u nj prigrlji.”

⁴N. S. V. KOVAČ, *Teološke odrednice mariologije Josepha Ratzingera/ Benedikta XVI.*, str. 287.

Poistovjećivanje Marije i Kćeri sionske, koje je ponovno otkriveno u biblijskome pokretu prije samoga Koncila i preuzeto na Koncilu⁵ za Ratzingera je važno i na eklezijalnom području.⁶

Razmatrajući biblijski govor o Mariji, isti pronalazimo već u Starome zavjetu. Stari zavjet je opisivao živote velikih majki, poput Sare, Lee, Ane te je u njihove prikaze utkana slika Marije, Kćeri Sionske. Sva kasnija teologija o Mariji govori kako u Starome zavjetu postoji duboko ukorijenjena teologija žene koja svoj vrhunac ostvaruje u liku Djevice Marije. Žena igra veliku ulogu u samoj teologiji. Ako promotrimo živote velikih starozavjetnih žena, u njima uvijek možemo otkrivati lik novozavjetne majke. Starozavjetna povijest spasenja započinje odabirom jednoga naroda, Izraela. Taj narod, Izrael, često je prikazivan kao žena, djeвица, supruga, majka. Ako bismo odbacili ove tvrdnje, ujedno bi time zanijekali i cjelokupnu povijest spasenja, a time i dokinuli Objavu. Staro se pretače u novo te se punina ostvaruje u Novome zavjetu, u ženi prikazanoj kao sveti ostatak, kao Kći Sionska. Lik žene je jednostavno neizostavan.⁷

Tijekom povijesti bilo je različitih mišljenja o Mariji i njezinoj ulozi u povijesti spasenja. Crkva priznaje i potvrđuje da postoje četiri marijanske dogme. Najstarija dogma jest o Mariji Djevici koja nam govori o Marijinom djevičanskom začecu Isusa Krista. Upravo ta posebnost majčinstva i djevičanstva pokazuje smisao starozavjetnog razgraničenja između blagoslovljenosti i neblagoslovljenosti, plodnosti i neplodnosti. Iz Marijina majčinstva raste sigurnost i u Marijinu bezgrešnost te njezino dioništvo u uskrsnuću Sina i Njegove pobjede nad smrću.⁸

⁵LG 55: „Svete knjige Staroga i Novoga Zavjeta i časna Predaja pokazuju na sve jasniji način ulogu Majke Spasiteljve u ekonomiji spasenja i stavljaju nam je gotovo pred oči. Knjige Staroga Zavjeta opisuju povijest spasenja, u kojoj se polagano pripravlja Kristov dolazak na svijet. I ti prvi dokumenti, kako se čitaju u Crkvi, kako se shvaćaju u svjetlosti daljnje i potpune objave, malo-pomalo sve jasnije iznose lik žene, Spasiteljve Majke. Ona je pod tom svjetlošću već proročki označena u obećanju, danom prvim roditeljima pošto su sagriješili, o pobjedi nad zmijom. Isto tako ona je ona Djeвица koja će začeti i roditi Sina, kojemu će biti ime Emanuel. Ona ima prvenstvo među poniznima i siromasima Gospodinovim, koji s pouzdanjem od Njega očekuju i primaju spasenje. Napokon, s Njom, uzvišenom kćeri sionskom, poslije dugog čekanja obećanja, ispunjaju se vremena i ustanovljuje se nova Ekonomija, kad je Sin Božji od Nje uzeo ljudsku narav.”

⁶N. S. V. KOVAČ, *Teološke odrednice mariologije Joepha Ratzingera/ Benedikta XVI.*, str. 292.

⁷Usp. J.RATZINGER, *Kći Sionska*, Verbum, Split, 2008., str. 9. - 25.

⁸Usp. *Isto*, str. 29. - 34.

Ratzingerova mariologija je teološka: unutar i iza marijanskoga pitanja uvijek stoji pitanje o Bogu. Misterij Marije čuva kršćansku viziju prvenstva Boga koji djeluje u povijesti, koji je u relaciji s čovjekom te s njim u suradnji ostvaruje svoja čuda, sve do posebnoga događaja utjelovljenja Božjega Sina, rođena od Marije Djevice. U toj vjeri Crkve, Marija iz Nazareta stavljena je u samo srce kršćanske vjeroispovijesti o Bogu koji je postao čovjekom te se njegova inkarnacija ne može misliti bez Marije. Bog na neki način ovisi o Marijinu odgovoru: Marija svojim da, u punoj slobodi, postaje posebna suradnica/sugovornica spasenja svijeta. Zato se u Mariji očituje ljepota stvorenog i spašenog čovjeka. Sve što se u njezinoj osobi događa odnosi se na cijelo čovječanstvo, Crkvu i cijelu povijest spasenja. Marija postaje teološki značajna kao krajnja osobna konkretizacija Crkve: u trenutku svojega *fiat*, ona je novi Izrael u osobi. U takvom personalističkom pristupu biološko je neodvojivo od ljudskoga, a ljudsko od teološkoga. Sve Marijine biološko-povijesne činjenice ulaze u teološku stvarnost njezina misterija.⁹

⁹B. VULIĆ, *Antonio Staglianò Madre di Dio. La mariologia personalistica di Joseph Ratzinger*, u: *Diacovensia: teološki prilozi*, 19. (2011)1., str. 159. - 160.

1.1. Dogme o Marijinom božanskom majčinstvu i trajnom djevičanstvu

U ovome dijelu nastojat će se pojasniti kako Ratzinger shvaća put do priznanja Marijinog djevičanskog majčinstva. Sveti Pavao kada razmatra o Isusovom rođenju govori kako je Isus rođen od žene¹⁰, što znači da je Isus uzeo udjela u običnom čovječstvu, posve je ušao u *condition humaine*. Prema Pavlu Isus se podložio teretu Zakona, religije koja je postala Zakon. Također trebamo uvažiti funkciju rodoslovlja kojom je opisano Isusovo podrijetlo. U Matejevu rodoslovlju Isus se pojavljuje kao Abrahamov sin, dok u Lukinom evanđelju, točnije rodoslovlju, seže sve do Adama. Ovo rodoslovlje koje seže sve do Adama želi pokazati kako spasenjem nije obuhvaćen samo izraelski narod, već cijeli ljudski rod. Isus je čovjek za sve ljude, u njemu čovjek pronalazi svoju cjelovitost i put do Boga. Oba rodoslovlja žele istaknuti Isusovu povezanost s poviješću i našim čovječtvom. Isus je onaj koji potječe odozdo, ali istodobno potječe i odozgo. U Lukinu evanđelju značajno je i samo određenje mjesta koje se stavlja u suprotnost s predpoviješću Ivana Krstitelja. Navještaj Krstiteljeva rođenja događa se u hramu. Navještaj Mariji događa se na beznačajnu mjestu u polupoganskoj Galileji. Iz toga zaključujemo da se Bog objavljuje kome hoće i kako hoće. Više nije u središtu hram, nego jednostavnost Isusa Krista.¹¹

Kasno pojavljivanje marijanskih predaja može se objasniti povjerljivošću Majke i krugova oko nje: sveti događaji *u jutro* njezina života nisu mogli postati javna predaja dok god je ona bila živa. Bitno je uočiti razliku između navještenja Krstiteljeva rođenja Zahariji i navještenja Isusova rođenja Mariji. Zaharija je svećenik i poruku dobiva u Hramu za vrijeme svoje liturgije. Anđeo Mariji ulazi u njezinu kuću u Nazaretu, gradu koji je svetim spisima nepoznat. Suprotnost ovih dvaju iskaza je očita. Ratzinger je mišljenja da je znak novoga Saveza je poniznost, skrovitost, Sin Božji dolazi u poniznosti.¹²

Kod anđelova pozdrava uočuje se da Mariju ne pozdravlja uobičajenim židovskim pozdravom šalom (mir s tobom), nego grčkom pozdravnom formulom *chaïre*, koju se može prevesti sa *zdravo*, kako se donosi u molitvi kojom se Crkva moli Mariji.

¹⁰Gal 4,4: „A kad dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan.” Može se primijetiti da Pavao samo ovdje govori o Mariji. Postavlja se pitanje zašto je to tako. U ovom slučaju može se zaključiti da nije bitan kvantitet, nego kvalitet. Pavao ne govori puno o Mariji, ali ono što govori jest točno i jasno određuje njezinu ulogu u povijesti spasenja.

¹¹Usp. J. RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 35. - 39.

¹²Usp. J. RATZINGER, *Djetinjstvo Isusovo*, Verbum, Split, 2012., str. 25. - 30.

Unatoč tomu, ispravno je na ovom mjestu vidjeti stvarno značenje riječi chaire: raduj se! Ovim anđelovim poklikom smije se reći započinje Novi zavjet u stvarnome smislu.

Ratzinger navodi Marija će roditi dijete kojemu anđeo dodjeljuje naslov Sin Božji. „*Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti. Zato će to čedo i biti sveto, Sin Božji*” (Lk 1,35). Prva Marijina reakcija na anđelov pozdrav jest strah i zamišljenost. Njezina je reakcija različita od Zaharijine. O njemu se kaže da se uplašio i da ga je *spopao strah* (Lk 1,12). Marija se na početku uplašila ali nakon prvotne reakcije ne slijedi strah nego nutarnje razmišljanje o anđelovu pozdravu. Ona razmišlja (ulazi u dijalog sa samom sobom) što znači pozdrav Božjega glasnika. Tako se već ovdje očituje jedna karakterna crta slike Isusove majke koja se još dvaput susreće u sličnim situacijama u Evanđelju: nutarnje ophođenje s Riječju. Marija se tako pojavljuje s jedne strane kao neustrašiva žena koja i pred nečuvenim ostaje prisebna. Istodobno, ona se tu pojavljuje kao žena velike nutrine koja koristi i srce i razum te pokušava shvatiti kontekst, cjelinu Božje poruke.¹³

Na tri mjesta o Isusovu djetinjstvu Luka nam opisuje događaj *sjećanja*. Najprije u navješćaju Isusova začeca, što ga donosi arkandeo Gabrijel. Tu nam Luka kaže da se Marija uplašila pozdrava i započela nutarnji *dijalog* o značenju toga pozdrava. Zatim u izvješću o poklonstvu pastira. „*Marija u sebi pohranjivaše sve te događaje i prebiraše ih u svome srcu*” (Lk 2,19). U pripovijesti o dvanaestogodišnjemu Isusu još se jednom kaže: „*A majka je njegova brižno čuvala sve ove uspomene u svom srcu*” (Lk 2,51). Marijino je pamćenje ponajprije čuvanje događaju u sjećanju, ali je više od toga: nutarnje ophođenje s onim što se dogodilo. Time ona prodire u nutarnju dimenziju, vidi događaje u njihovoj povezanosti i uči ih razumijevati.¹⁴

Ali ni Marija u jednom trenutku ne može šutjeti: „*Veliča duša moja Gospodina i klikće duh moj u Bogu, mojemu Spasitelju.*” Marija odvrća Elizabetin hvalospjev od sebe i usmjerava ga na Boga; On je onaj kojemu dolikuje svaki hvalospjev.¹⁵ Marija je oslovljena kao Kći Sionska kojoj Bog dolazi da je spasi. Njezin strah nije odraz njezine bojažljivosti, nepovjerenja, već jednostavno potresenosti zbog susreta s Bogom. Svakako se treba osvrnuti i na tajnu samoga začeca.

¹³Usp. J. RATZINGER, *Djetinjstvo Isusovo*, str. 38. - 39.

¹⁴J. RATZINGER, *Isus iz Nazareta*, Verbum, Split, 2007., str. 243. - 244.

¹⁵J. RATZINGER, *Dogma i navješćaj*, KS, Zagreb, 2011., str. 398.

Mariji je navješteno da će začeti po Duhu Svetome. Također je značajan izraz „*sila će te Svevišnjega osjeniti*“ što asocira na oblak koji osjenjuje Hram i time označava Božju prisutnost. „*Marija se pojavljuje kao sveti šator nad kojim postaje učinkovita skrivena Božja prisutnost.*” Nemoćni, neplodni Izrael sada donosi ploda u Mariji. Marija, blagoslovljena postaje znak milosti, znak onoga što je istinska spašenost. Isus time postaje istinski prorok, ispunjenje svih proroka. Oba evanđelista prikazuju Josipovo rodoslovlje koje ukazuje na Davida i time na mesijanizam, a rođenje od Djevice ukazuje na sinovstvo, a time i na oca.¹⁶

Ratzinger uočava da Djevičansko rođenje je nužno izvorište onoga koji je Sin i koji tek kao takav mesijanskoj nadi daje trajan smisao koji nadilazi Izrael. U ovom *novom rođenju* koje istodobno uključuje napuštanje zemaljske plodnosti, napuštanje raspologanja i planiranja samim sobom i svojim životom, Marija je kao Majka istinska *Bogorodica*¹⁷ ne samo organ jednoga slučajnog, tjelesnog događanja. Roditi *Sina* uključuje napuštanje same sebe i ulaženje u neplodnost; sada postaje jasno zašto je neplodnost uvjet plodnosti – tajna starozavjetnih majki postaje razvidna u Mariji. Ona zadobiva svoj smisao u kršćanskom djevičanstvu koje započinje u Mariji.¹⁸

Poznato je da je djevičansko rođenje kroz povijest bilo osporavano. Tomu u prilog navodilo se kako je bitan samo duhovni smisao te da biologija nije važna za teologiju. Unatoč tome ne bismo trebali razdvajati biologiju i teologiju. Čineći ih zasebnima govorili bismo ili samo o čovjeku ili samo o duhovnome, a mi ipak uzimamo oba aspekta. Odlučnost s kojom se danas odbacuje Isusovo djevičansko rođenje leži u shvaćanju naše slike svijeta biblijskog iskaza te u tome da se ne može pronaći mjesta u svijetu koji se objašnjava na prirodnoznanstveni način. Što je to slika svijeta? „*Slika svijeta je uvijek sinteza znanja i vrijednota koja nam pruža cjelovit pogled na stvarnost čija očitost i nužnost počivaju na stapanju znanja i vrijednota.*“ Upravo tu i je njegova problematika. Ono što je prihvatljivo može biti istinito, ali može biti i čista suprotnost.

¹⁶Usp. J. RATZINGER, *Djetinjstvo Isusovo*, str. 40. - 42.

¹⁷Oko imena Bogorodica vodile su se velike rasprave, napose između Nestorije i Ćirila Aleksandrijskog. Carijski patrijarh Nestorije odbacuje ovaj naziv za Mariju – Bogorodica (Θεοτόκος) i govori o Mariji kao Kristorodici. Pojmom "Bogorodica" želi se istaknuti jedinstvo Isusa Krista, dok se pojmom "Kristorodica" dobija dojam da je Isus Krist neka mješavina Boga i čovjeka. Ovaj Marijin naslov je službeno prihvaćen na Efeškom saboru 431. godine.

¹⁸J.RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 48.

Ipak, s obzirom na predložak svijeta koji nam želi prikazati djevičansko rođenje nemogućim, ističemo da niti jedan prirodoznanstvenik ne može tako nešto proglasiti nemogućim.¹⁹

Ratzinger zaključuje kako se stvarni razlog nepriznavanja Marijina djevičanstva krije u predlošcima slike svijeta. Predodžbi da je ono što je posve nevjerojatno u svijetu nemoguće i za samoga Boga, krije se pretpostavka koja govori da Bog nema ništa sa zemaljskom poviješću. Njegov utjecaj se ograničava isključivo na duhovno područje i time ulazimo u pogansku filozofiju. Središnje pitanje je: tko je Isus? Tko je Bog? Je li Bog onaj koji djeluje, koji ima moć, koji pozna stvorenje i ljubi ga? Tvrdnja o Isusovu rođenju želi posvjedočiti navedeno. Bog je onaj koji stvara, koji djeluje, koji svoja stvorenja ne ispušta iz ruku.²⁰

Ratzinger govori kako Isusovo rođenje od Djevice, o čemu izvještavaju evanđelja, odavno je trn u oku mnogim prosvjetiteljima. Oni nastoje, da lučenjem izvora minimaliziraju novozavjetno svjedočanstvo, da ukazujući na nepovijesno mišljenje starih, simbolički protumače to svjedočanstvo, te da ga, svrstavajući ga u religijsku povijest, prikažu kao oblik jednog mita. Mit o čudesnu rođenju djeteta spasitelja posvuda je proširen. Njime je izražena općeljudska čežnja za izvornim i čistim, što je prikazano u netaknutoj djevici, čežnja za onim što je uistinu majčinsko, blago i zrelo, čežnja za sigurnim skloništem, i konačno, nada koja se uvijek iznova pojavljuje kada na svijet dođe jedan čovjek – jer dijete označava nadu i radost. Vrlo je vjerojatno da je i Izrael poznao slične mitove. Najvažnija razlika sastoji se u tom što se u poganskim tekstovima božanstvo gotovo uvijek pojavljuje kao moć oplodnje i rađanja, dakle, uglavnom pod spolnim vidom; ono bi u fizičkom smislu trebalo biti *otac*djeteta spasitelja. Kao što smo vidjeli, tako što se ne može kazati za Novi zavjet. Isusovo začće je novo stvaranje, a ne rađanje od Boga. Time Bog ne postaje njegovim biološkim ocem. Novi zavjet i crkvena teologija nikada nisu načelno vidjeli u ovom izvještaju, odnosno u saopćenu događaju, razlog za istinsko Isusovo božanstvo, za njegovo *Božje sinovstvo*. Isusovo Božje sinovstvo ne znači da je Isus pola Bog, a pola čovjek.²¹ Za vjeru je uvijek bilo neobično važno da je Isus u cijelosti Bog i u cijelosti čovjek. Njegovo božanstvo ne oduzima ništa od čovještva. Crkvena nauka o Isusovu Božjem sinovstvu ne leži u produžetku izvještaja o djevičanskom rođenju, nego u produžetku dijaloga između Oca i Sina, i odnosa između Riječi i Ljubavi koja nam se u njoj objavila.

¹⁹Usp. J.RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 50. - 52.

²⁰Usp. J.RATZINGER, *Isto*, 53. - 57.

²¹Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 1970., 246. – 250.; Ivica Raguž, *Credo*, KS, Zagreb, str. 63.

Stječe se dojam da do današnjeg zaziranja od poruke o djevičanskom rođenju, kao i od posvemašnjeg priznavanja Isusova Božjeg sinovstva, dolazi radi kriva shvaćanja tih stvari i radi njihova neispravnog međusobnog povezivanja.²²

Shvati li se ispravno smisao Božjeg znaka danog djevičanskim rođenjem, Ratzinger zaključuje da će se moći i teološki smjestiti štovanje Marije kako ono proizlazi iz vjere Novog zavjeta. To štovanje ne može se zasnivati na mariologiji koja bi bila neka vrsta umanjenog izdanja kristologije. Ako se želi odrediti teološki traktat kojem pripada mariologija kao njegova konkretizacija, onda bi to ponajprije bila nauka o milosti, koja s ekleziologijom i antropologijom čini jedinstvenu cjelinu. Marija, kao prava *Kći Sionska*, slika je Crkve, slika čovjeka koji vjeruje i koji ne može postići spasenje i postati potpunim čovjekom osim po milosti.²³

1.2. Dogma o Marijinom bezgrješnom začecu

Ratzinger ističe kako se dogmi o bezgrješnom začecu protive dva prigovora. Prvi prigovor govori: očuvanje od istočnoga grijeha jest činjenica ukoliko taj grijeh uopće postoji. Govori da se činjenice mogu znati jedino priopćenjem tj. objavom. No, takvo priopćenje s obzirom na Mariju ne postoji, čitavo prvo tisućljeće o tome ne govori. Drugi prigovor govori da se takvom tvrdnjom osporava univerzalnost milosti.

O ovom pitanju su se vodile rasprave u srednjovjekovnoj teologiji, naročito od strane reformatora koji milost određuju kao opravdanje grešnika. Vođena je rasprava u srednjovjekovnoj teologiji; reformatorska mu je teologija dala još temeljniji oblik kada je milost bitno odredila kao opravdanje grješnika.²⁴

Karl Barth, kao najutjecajniji reformator našega stoljeća, vidi pokušaj da se čudo objave *naknadno osvijetli i utemelji polazeći od čovjeka, od njegove prijemljivosti*. Zbog toga prihvaćanje Marije za njega može značiti samo da ona *unatoč grijesima koje je skrivila biva prihvaćena kao primateljica samoga vječnog Boga*. Franjevac B. Langemeyer je, oslanjajući se na II. vatikanski sabor, odlučno ukazuje na podudarnost koja povezuje Stari i Novi zavjet

²²J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, str. 251.

²³Usp. *Isto*, str. 255.

²⁴Usp. J. RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 58.

u nutarnjemu jedinstvu obećanja i ispunjenja. Tipologija kao forma tumačenja uključuje u sebe analogiju, sličnost u nesličnosti, jedinstvo u različitosti. Upravo se i želi potvrditi najdublje jedinstvo dvaju Zavjeta.²⁵

Ono na što on posebno ukazuje jest povezanost Staroga i Novoga zavjeta koje se ostvaruje upravo u Mariji. Starozavjetna povijest spasenja postaje značajna izborom Izraelskog naroda i formulom saveza: „*Ja ću biti vaš Bog, a vi moj narod!*“ Koja je povezanost Siona, izabranog naroda i Djevice Marije? Upotrebljavajući riječ Sion ne možemo ne istaknuti njegovo teološko značenje. Upravo Sion simbolizira izabrani narod, Izrael. Sion simbolizira onaj „sveti ostatak“ koji će se spasiti. A naposljetku, sve se divno personificira u liku Djevice Marije.²⁶

Tako Ratzinger navodi da Marija kao „sveti ostatak“ povezuje Stari i Novi zavjet. Oni u njoj postaju jedno. Marija preuzima ulogu novoga Izraela što znači da je Bog u njoj prisutan. Nakon grijeha Izraela, postoji ideja svetoga ostatka koji trajno i uvijek ostaje vjeran Bogu. Upravo u tome svetome ostatku prepoznamo dimenziju bezgrješnosti, a prema Ratzingeru ta bezgrješna dimenzija Izraelskog naroda u Djevici Mariji se personificira i dovršava. Ona je kći Sionska, Izrael koji potpuno i uvijek ostaje vjeran Bogu. No, je li Marija bila zahvaćena istočnim grijehom ili nije? Promišljajući o navedenome ističemo Marijinu slobodu od istočnoga grijeha, koju već možemo iščitati i na stranicama Svetoga pisma, točnije poslanici Efežanima koja opisuje novi Izrael, zaručnicu, predikatima „sveta“, „neokaljana“, „blistavo lijepa“.²⁷

Od samih početaka postoji nauk o Bezgrešnoj, *Immaculata*, kao nauk o *Ecclesia immaculata*. Ovo nam daje ekleziološki vid, sliku Djevice – Majke Crkve, što znači da se Marija predstavlja kao početak i kao osobna konkretnost Crkve. Preporođenje starog Izraela u novi, o kojemu govori poslanica Efežanima, ostvaruje se u Mariji. Istočni grijeh se u ovome kontekstu ne promatra u nekome nedostatku čovjeka, nego u odnosu Boga i čovjeka. Marija je sva Božja, sva je pristala uz Boga. Marijino oslobođenje od istočnog grijeha kao izraz vjere Crkve ističe da između volje Božje i Marijine volje ne postoji nikakav rascjep. „Ona je u ovome smislu izraz izvjesnosti spasenja Crkve.“²⁸

²⁵Usp. J. RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 59

²⁶Usp. *Isto*, str. 60. - 61.

²⁷Usp. *Isto*, str. 62. - 63.

²⁸Usp. *Isto*, str. 63. - 64.

Karl Rahner kada govori o pojmu *očuvana od istočnoga grijeha* ukazuje na to da se ovdje ne radi jednostavno o kronološkoj tvrdnji: opravdana prije drugih. Istočni grijeh nije tvrdnja o prirodnom nedostatku u samome čovjeku, nego tvrdnja o odnosu koji se smisleno može formulirati samo u kontekstu odnosa Bog – čovjek. Istočni je grijeh raspadanje onoga što je čovjek promatran u Bogu, i onoga što je u samome sebi. Biti oslobođen od istočnoga grijeha tada znači da kod Marije nema onoga protuslovlja između Božjega *jest* i čovjekova *nije* i da je zbog toga kod Boga Božja prosudba o njoj čisto *da*, kao što ona sama pred njim stoji kao čisto *da*.²⁹

Što Isus uči od svoje Majke? On uči *da riječ. Sve što ti hoćeš, Bože moj... "evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj"*. To je katolička molitva koju je Isus naučio od svoje ljudske Majke, koja je prije njega bila na ovome svijetu i koju je Bog nadahnuo da prva izgovori ove riječi novoga i vječnoga Saveza.³⁰

Očuvanost od istočnoga grijeha ne znači posebnu krjepost, poseban učinak; posve obrnuto, ona znači da Marija nijedno područje svoga bitka, života i volje, nije rezervirala za sebe, kao svoje vlastito, nego da upravo u posvemašnjemu razvlaštenju same sebe i predanju Boga postaje uistinu svoja: milost kao razvlaštenje postaje odgovor kao predanje same sebe. Nauk o Bezgrješnoj stoga je u konačnici izraz izvjesnosti vjere da uistinu postoji sveta Crkva kao osoba i u osobi. Ona je u ovome smislu izraz izvjesnosti spasenja Crkve.³¹

²⁹Usp. J. RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 65.

³⁰J. RATZINGER, BENEDIKT XVI., *Bog Isusa Krista*, Razmatranja o Trojedinom Bogu, KS, Zagreb, 2005., str. 60.

³¹Usp. J. RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 65. - 66.

1.3. Dogma o Marijinom uznesenju

1. studenoga 1950. godine papa Pio XII. u Buli *Munificetisimus Deus* proglasio je dogmu Katoličke Crkve da je Marija, Gospodinova majka, tijelom i dušom uznesena u nebesku slavu.³² Temeljno usmjerenje iz kojega živimo postalo je drugačije, tako da je danas teško shvatiti ono oduševljenje koje je tada vladalo u Katoličkoj crkvi.³³

Promišljajući o dogmi o Marijinom uznesenju Ratzinger ukazuje kako se nameće prigovor da je uskrsnuće činjenica koja mora biti posvjedočena, priopćena, i ne smije biti izmišljena. Prije proglašenja ove dogme, postojao je izričit zahtjev njemačke teologije koji se odnosio na to da svjedočanstva i dokazi za ovu tvrdnju ne počinju prije 6. stoljeća. Ovdje se jasno vidi da se ne radi o povijesnoj predaji jedne povijesne činjenice. Razlikuje se Isusovo uskrsnuće, koje nadilazi povijest i ne predstavlja povijesnu činjenicu obične vrste. Dogmatska bula iz 1950. godine jasno razlikuje ovu razliku, jer govori o Marijinu *assumptio caelestem gloriam*; govori o Marijinu uznesenju a ne o uskrsnuću, što se definira kao teološka tvrdnja, a ne povijesna. Za ovu tvrdnju odlučujuće je bilo štovanje Marije, najviši oblik pohvale, što se na Zapadu odrazilo na dogmatsko promišljanje koje je htjelo biti najsvečanija forma himnologije te prvotno i mora biti shvaćeno kao čin šovanja.³⁴

Ratzinger tvrdi kako je dogma o uznesenju jednostavno najviši stupanj kanonizacije, u kojoj se predikat *svet* dodjeljuje u najstrožemu smislu, posve i nepodijeljeno u eshatološkom dovršenju. Time se već otvara temeljni biblijski kontekst koji u konačnici pokriva čitavu tvrdnju. U Lukinom evanđelju vidi se zahtjev šovanja Marije: "*Gle, odsada će me blaženom zvati svi naraštaji*" (Lk 1,48). Samim time što ga je evanđelist Luka zapisao prepostavlja se da je Crkva u njegovo vrijeme poštovala Mariju i to štovanje se prenosi dalje na buduće naraštaje. U najranijemu obliku šovanja Marije vidi se jedinstvo dvaju Zavjeta što je obilježje čitave marijanske teme.³⁵

³²DH 3903: „Na slavu svemogućega Boga, koji je Mariji Djevici iskazao svoju posebnu naklonost, na čast njegovog Sina besmrtnog kralja vjekova i pobjednika nad grijehom i smrću, za povećanje slave uzvišene njegove Majke, te na radost i veselje čitave Crkve vlašću Gospodina našega Isusa Krista, blaženih apostola Petra i Pavla, i našom, proglašavamo, objavljujemo i definiramo, daje Bogom objavljena dogma da je Bezgrješna Bogorodica uvijek djevica Marija, završivši put zemaljskog života, bila tijelom i dušom uznesena u nebesku slavu.”

³³J. RATZINGER, *Dogma i navještaj*, str. 400.

³⁴Usp. J.RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 68. - 69.

³⁵Usp. J.RATZINGER, *Isto*, str. 70. - 71.

Sljedeći prigovor dogmi o uznesenju odnosi se na pitanje o nadilaženju smrti. Što predstavlja izraz *corpore et anima* (tijelo i duša) koji prevodimo sa eshatološki? Ovdje bi se posve jednostavno moglo odgovoriti: to je dopušteno jednostavno zato što ime Marija – stoji za samu Crkvu, za njezinu konačnu spašenost.³⁶

Ratzinger uočava ako se kaže da je Marija doista Bogorodica, ako rađa onoga koji život, onda se uistinu govori o novoj vrsti rađanja, usred onoga staroga, kao što je Marija Novi Savez usred Staroga i kao pripadnica Staroga. Tako naziv *Bogorodica* s jedne strane ukazuje povratno na Djevicu: ovaj život je čisti početak; unaprijed ukazuje na Uznesenje: iz ovoga rođenja ne dolazi smrt nego život. Ovdje se otvara i povezanost s tvrdnjom o bezgrješnom začecu; mogli bismo je ovako opisati: gdje je totalitet milosti, tu je totalitet spasenja.³⁷

Ratzinger zaključuje da Marija označava samu Crkvu, njezinu konačnu spašenost, koja više nije samo obećanje koje će se ostvariti, nego je činjenica. Želi se reći da postoji nešto poput *uzašašća* krštenoga, o kojemu posve izričito govori Ef 2,6: „*S njime nas uskrisi i posadi na nebesima u Kristu Isusu*”. Kroz prizmu ovoga teksta formula o Marijinu Uznesenju tijelom i dušom gubi svaku spekulativnost i proizvoljnost; ona je doista samo najviša forma kanonizacije. Može se ustvrditi da je Marija imala bezgraničnu vjeru, u njoj je bez ostatka prevladano sve što se opire krštenju (vjeri) po smrti zemaljskoga života. Marija je osobna stvarnost prave Crkve i nije samo obećana nego i tjelesna izvjesnost spasenja Crkve koja je u njoj već spašena: novi Izrael neće biti odbačen.³⁸

³⁶Usp. J.RATZINGER, *Kći Sionska*, str. 72. - 73.

³⁷Usp. *Isto*, str. 73. - 74.

³⁸Usp. *Isto*, str. 75. - 78.

1.4. Osvrt

U samom naslovu primarne knjige o Mariji vidi se kako je Joseph Ratzinger naziva „Kći Sionska”. O Mariji se govori kao o personifikaciji Izraela, Marija uzima ulogu novog Izraela. U Blaženoj Djevici vidi se ideja svetog Ostatka.

Ratzinger povezuje Mariju s Crkvom. Marija je istodobno dio cjeline Božjeg naroda i njegova osobna konkretnost, u kojoj se po njezinu spremnom prihvaćanju ispunjavaju Božja obećanja dana u Starome zavjetu. Bit Ratzingerove mariologije je u njegovu razumijevanju Marije kao osobne konkretnosti Crkve.

Za Ratzingerovu mariologiju kaže se da je teološka, što pretpostavlja da se uvijek polazi od Božje objave. Marija nam pokazuje svu ljepotu ljudske suradnje u spasenju. Svojim *da* ona je posebna suradnica u povijesti spasenja. Kada se govori o mariologiji, nikako se ne smije ispustiti iz vida važnost Marijine osobe.

2. Mariološka promišljanja Karla Rahnera

Ovdje ćemo prikazati neke vidove mariologije Karla Rahnera iz kojih možemo bolje razumjeti pojedine mariološke teme i osobu Blažene Djevice Marije. Rahner tumači kako je Djevica Marija svojim osobnim pristankom vjere začela u svome krilu Sina Božjega i podarila mu zemaljski život. Ona je djevičanska majka Isusa Krista, a njezino bogomaterinstvo izraz je njezine vjere. Upravo iz razloga što prihvaća Božju riječ puninom vjere i rađa Sina Božjega, Marija postaje suotkupiteljica ljudi. Ona je nova Eva, majka otkupljenih. S obzirom da je Marija bezgrešno začeta i da rađa Spasitelja svijeta, ona je po vjerovanju Crkve pralik otkupljenika i Crkve uopće. Marija je očuvana od istočnoga grijeha i od svakoga osobnog grijeha te je od samog početka uvrštena u Božji naum i obdarena beskrajnom milošću.³⁹

Rahner govori kako o Marijinom životu malo toga znamo. Podatke koje imamo pronalazimo na stranicama Svetoga pisma i ponešto u apokrifnim spisima te legendama. Marija je Davidova roda, u rodu sa Zaharijom i Elizabetom, udana za Josipa iz Nazareta. Po naviještenju anđela Gabrijela, začinje sina i rađa ga u Betlehemu. Marija je pobožna, siromašna, radišna i spremna uvijek prihvatiti volju Božju. Kako nam navodi Lukino evanđelje, Mariju svi trebaju nazivati blaženom. Ona je za cijeloga svoga života ostala puna milosti Božje. Ta milost Božja obuhvatila je cijelu njezinu egzistenciju. Ona je s ljubavlju i vjerom odgajala Spasitelja svijeta.⁴⁰

Razmišljajući o ovome, Rahner s pravom zaključuje kako je u teologiji potrebno govoriti o Mariji. Teologija postaje antropologija, točnije mariologija. Marija je svojim *da* začela Sina te time dobila presudnu ulogu u povijesti spasenja. U liku Marije prepoznajemo novu Evu, otkupiteljicu, punu milosti, a svakako u njoj bi mogli uočiti i sliku kršćanstva i pravoga kršćanina. Kršćanstvo je čisto prihvaćanje spasenja koje se pojavilo u Isusu Kristu, a Marija je savršena kršćanka jer je prihvatila spasenje i Riječ Božju. Ona je predstavница svih otkupljenih i u njoj se očituje milost, otkupljenje i Božje spasenje. Njezino „da“ nije samo važan izričaj za nju samu, ono je još važnije za nas, jer Marijinim „da“ započinje povijest spasenja koja se savršeno očitovala u Isusu Kristu.⁴¹

³⁹Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, KS, Zagreb, 1980., str. 5.- 9.

⁴⁰Usp. *Isto*, str. 9. - 12.

⁴¹Usp. *Isto*, str. 21. - 27.

Crkva, kako Rahner ističe, već od početaka nije promatrala Mariju samo kao osobu koja kao mnoge druge neizbježno nastupa u Isusovu životopisu. Mariji pripada jedinstvena funkcija u povijesti spasenja i u skladu s time Crkva joj iskazuje osobito štovanje. Crkva u Mariji vidi vlastitu sliku u čistoj savršenosti, sliku savršenog kršćanina u njegovoj čistoj i punoj biti te time i savršenu sliku žene. Ta slika žene ne smije se danas izgubiti. Slika Marije ima u Crkvi svoju povijest, koja nije jednostavno već time ispriopovijedana i razjašnjena da se prikaže povijest marijanskih dogmi od Efeškog sabora (431.) do Pija XII., sve do 8. poglavlja Dogmatske konstitucije o Crkvi *Lumen gentium* Drugoga vatikanskog sabora. Slika žene u Marijinoj slici ima povijest koja se i danas nastavlja. Kada se govori o promjeni u slici Presvete Djevice kao slici žene, ne smije se previdjeti da u toj slici ima nešto trajnoga. Marija će i za vjeru Crkve budućnosti ostati vjernica koja je za čitavo čovječanstvo svojom egzistencijom i u svojoj egzistenciji, vjerujući i tjelesno primila i začela vječnu Očevu riječ kao neopozivi Božji dar svijetu, Isusa. Marija mora biti i ostati za kršćanina čista slika žene, ne samo uzoran slučaj za čovjeka vjernika općenito. Ni pravovjerna kristologija nije potkožno monofizitska ili monoteletska, nego radikalno ozbiljno shvaća istinsku i nesuženu stvarnost Isusa kao onoga koji u stvoriteljskoj slobodi stoji naspram Bogu. Promislimo li pri tome da je on bio muškarac, onda bi se moglo reći, bez štete po jedinstveno značenje Isusa za oba spola, da Marija na jednaki način predstavlja čistu sliku žene u njezinu odnosu prema Bogu, kao što je to Isus kao muškarac za muškarca takvoga.⁴²

Rahnerova temeljna mariološka misao: relativiziranje mariologije samo je pokazatelj relativiziranja činjenice Božjega utjelovljenja, Božje samoobjave u Isusu Kristu. Ako se mariologija relativizira ugrožava se sama ideja suradnje Boga i čovjeka, a samim time i relativizacija Crkve. Bitno je naglasiti povezanost mariologije s kristologijom i ekleziologijom što se vidi u ovim postavkama: 1. Mariju se uvijek treba tumačiti u kontekstu cjelovitosti i jedinstva svih dogmi. Ne smije ju se nikada promatrati odvojeno od događaja spasenja i Božje objave u Isusu Kristu. 2. Mariologija se nikada ne može temeljiti na nekim empirijskim dokazima, u smislu da bismo empirijski-znanstveno htjeli dokazivati mogućnost Marijina bezgrješnoga začeca. 3. Poput svih ostalih dogmi, i marijanske su dogme otvorene prema naprijed, zahtijevaju novo promišljanje.⁴³

⁴²Usp. K. RAHNER, *Teološki spisi*, FTI, Zagreb, 2008., str. 242. - 249.

⁴³I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 832.

2.1. Dogma o Marijinom božanskom majčinstvu

Za razliku od Balthasara i Ratzingera, Rahner je duboko svjestan kako dogma o Marijinu bezgrješnom začeću stvara nemale poteškoće modernom kršćaninu. Prvo, čini se da postoji nepremostiva distanca između Marije i nas. Mi smo začeti u grijehu, a Marija je sačuvana od grijeha.⁴⁴

Crkva, od trenutka početka Marijina života pa sve anđelovog posjeta i poruke, ne zna ništa iz njezina života. Sve ono što je Djevica iz svog blaženog početka, iz milosti, radila sve do dana kad anđelovog posjeta, ostaje za nas Božjom tajnom. Crkva je u svijesti svoga vjerovanja sve izrazitije shvaćala i izricala bogosinovstvo Isusa Krista i jedinstvo ljudske i božanske naravi u Isusu. Od početka za tu vjersku svijest bilo neupitno da je Marija, Isusova majka, Bogorodica.⁴⁵

Nadalje, Rahner navodi ono što Crkva od početka ispovijeda riječima „rođen od Marije Djevice“, to je ona pojmom bogomajčinstva, svečano proglasila na saboru u Efezu 431. godine. I danas se još kršćani svih ispovijesti pitaju, priznaju li zajedno s čitavom predajom bogomajčinstvo svete Djevice. Tamo gdje se ne uvažava, ili se pokušava zaobići ovaj najstariji vjerski članak mariologije, ne može se govoriti o pravom kršćanstvu. O ovoj vjerskoj tajni može se malo toga reći izričito. Sveto nas pismo ne izvješćuje toliko o Marijinoj časti, kad nas izvješćuje o činjenicama Marijina tjelesnog majčinstva u odnosu prema Isusu, ono ne govori toliko da je Marija Bogomajka uslijed tjelesnog procesa, nego nas više izvješćuje o Marijinu djelu, u kojem se vidi njezino značenje i dostojanstvo. Luka promatra veličinu i značaj Marije ne toliko iz činjenice što je ona Božja majka, nego nam pokazuje kako je svojim *da* postala blaženom među svim ženama. Božansko majčinstvo ne izvješćuje se samo kao čisti tjelesni događaj, nego majčinstvo kao slobodni, osobni milosni čin koji nije samo nečija privatna sudbina, već je to čin koji je postavljen u povijest vjere i spasenja. Tako se Marija pojavljuje kao lik iz povijesti spasenja, poput ostalih osoba u povijesnom dijalogu između Boga i čovječanstva.⁴⁶

⁴⁴I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 832.

⁴⁵Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 36.

⁴⁶Usp. *Isto*, str. 37. - 38.

Prema izvještaju Svetog pisma o njezinu bogomajčinstvu, Marija je od početka uvučena u tu neshvatljivu, potresno veliku dramu koja se odigrava između vječnog Boga i ovog svijeta. Želi li se shvatiti što se misli kad se kaže da je Marija majka Božja, onda se ovo majčinstvo gleda kao slobodan osobni čin Marijine vjere. Marija je cjelovitim predanjem svoga bića rekla: *Neka mi bude po tvojoj riječi*. Kada Bog u svojoj slobodnoj, ničim potaknutoj milosti sve daje, to ne znači da taj Marijin slobodni *da*, ne bi bio riječ same Djevice. Kad je Bog dao Mariji da svojim *da* prihvati majčinstvo, i time otvori svijet za vječno Božje milosrđe, onda je ta riječ zaista najosobnija *njezina* riječ i njezin čin. Njoj pripada i ne može se od nje odijeliti; ona jest i uistinu zauvijek ostaje ona koja je za nas, radi našeg spasenja, i u tom smislu u naše ime, izrekla taj *fiat*, po kojem je Riječ Božja postala tijelom.⁴⁷

Upravo u tome kontekstu slobodnoga i duhovnoga majčinstva Rahner naglašava dramatičnost Marijine osobe. Njezin slobodni *da* uvlači Mariju u veliku dramu, u dramu između Boga i čovjeka. Marijino "*Neka mi bude*", iz kojega proizlazi Marijino majčinstvo, ne može i ne smije biti zapostavljeno u vjerničkome odnosu prema Isusu Kristu.⁴⁸

Bogomajčinstvo Marijino čista je Božja milost i njezin čin. Ako ovo bogomajčinstvo, kao osobni događaj vjere, pripada u povijest spasenja, onda Marija po tome ima stvarnu vezu s nama, u kojoj mi živimo kroz ovu povijest spasenja. Shvatimo li Marijino bogomajčinstvo kao čitavu stvarnost koja obuhvaća Mariju i pripada povijesti spasenja, onda se jasno razumije da je Marija doista naša majka.⁴⁹

Rahner upozorava na važnost dogme o bezgrješnom začecu za ekleziologiju. Ako Marija ne bi bila bezgrješno začeta, tada bi i samo poslanje Crkve bilo ugroženo. Marija u svojoj osobi pokazuje da se milost u njoj realno dogodila, da je ona *posredovala*, odnosno rodila Božjega Sina u svijetu. To isto poslanje ima i Crkva u svijetu. Crkva, naprotiv, jest sveta Crkva, ukoliko realno posreduje milost i Božje spasenje.

Tu ponovno susrećemo već više puta navedenu misao kako relativiziranje mariologije nužno uzrokuje relativiziranje ekleziologije, a u konačnici i same kristologije: u igri je tada pitanje o realnosti posredovanja spasenja u svijetu.⁵⁰

⁴⁷Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 39. - 40.

⁴⁸I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 836.

⁴⁹Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 41. - 42.

⁵⁰I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 835.

2.2. Dogma o Marijinom trajnom djevičanstvu

Promatrajući dogmu o Marijinom trajnom djevičanstvu, Rahner govori kako Apostolsko vjerovanje ispovijeda vjeru u Marijino bogomajčinstvo kada kaže: *ex Maria virgine, rođen od Marije Djevice*. Kako Lukin izvještaj pokazuje, od samih apostolskih vremena izričito se ispovijeda da je Marija kao majka bila i djevica. Crkva je oduvijek naučavala da je Marija začela svog Sina bez sudjelovanja zemaljskog oca, i poslije Isusova poroda ostala je djevica. Možda je najpotrebnije reći koju riječ o tome, što znači, kad se kaže, da je Marija bila djevica ne samo prije i poslije poroda Gospodinova, nego i *u* porodu (antepartum, inpartu, post partum). Ne možemo olako reći da je Marija, jer je Bezgrješna i bezgrješno začeta, bila jednostavno pošteđena svega. No budući da je Marija, Bezgrješna, i ona koja je sasvim drukčije od nas slabih ljudi prihvatila težinu života preko svoje vjere i svoje ljubavi, događaji njezina majčinstva nisu se mogli zbiti isto onako kako se događaju i kako ih trpi čovjek što je po istočnom grijehu podvrgnut požudi. Marijino majčinstvo, u skladu s njezinim bićem i njenom bezgrješnosti, moralo u nekom pogledu biti drukčije nego inače.⁵¹

Kršćanin bi trebao promišljati zašto je Gospodin raspolažući milošću htio da to biće zauvijek ostane djevicom. To nije samo po sebi razumljivo. Samo po sebi jasno to može biti samo onome tko nije svjestan visokog dostojanstva čiste bračne ljubavi, te stoga misli, da je po sebi razumljivo, da tako nešto ne dolikuje Gospodinovoj Majci. Nema nikakva smisla Bogu posvećeno djevičanstvo, u sebi i općenito, shvatiti kao neki već po sebi razumljiv ideal, te onda slaviti Mariju Djevicu kao idealan primjer toga djevičanstva. Krene li se tako, ne može se lako izbjeći opasnost da se umanjí smisao i značenje braka i bračne ljubavi, i da se kao kršćanin zaboravi da su taj brak, bračna ljubav i bračna plodnost posvećeni Kristovim sakramentom.⁵²

Rahner ukazuje na to ako se želi shvatiti smisao Marijinog djevičanstva i shvatiti što je zapravo kršćansko djevičanstvo, onda ponajprije moramo pripaziti na to da se u Svetom pismu Marijino djevičanstvo uvijek pojavljuje u svezi s dostojanstvom njezina bogomajčinstva. Sveto pismo zapravo zna za Mariju samo kao Djevicu i Bogorodicu zajedno. Postavlja se pitanje, je li Djevicu Mariju, da toga nije bila izričito svjesna, milost bogomaterinstva od samog početka oblikovala i gradila i da je odluka na djevičanstvo bila

⁵¹Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 43. - 44.

⁵²Usp. *Isto*, str. 44. - 45.

probuđena prije anđelove poruke, ili je djevičanstvo svjesno poniklo iz anđelove poruke, iz njezine zadaće kao Isusove majke, sada se može ostaviti po strani. U svakom slučaju je u bezuvjetnom predanju čitava svojeg poslušnog bića Božjoj volji posjedovala čitavo dostojanstvo htijenja djevičanstva.

Ta milost djevičanstva kod nje je posljedica njezinog poziva na bogomajčinstvo, jedan unutarnji trenutak u toj središnjoj zadaći i dostojanstvu. Ta volja za djevičanstvom u pravom je smislu i potpuno sadržana u spremnosti Djevice, da se posve i bezuvjetno otvori odlukama svete Božje volje, kakve one već budu: uključena je u njezinoj slobodi, njezinoj ljubavi kad je rekla: *Evo službenice Gospodnje*. Marijino djevičanstvo i Gospodinovo bezočinsko postojanje označuju jedno te isto, ne označuju to samo riječima, nego u opipljivosti ljudskog života: Bog je Bog slobodne milosti, onaj kojeg možemo prihvatiti samo kao milost, koja se sama neizrecivo slobodno daruje. To se moralo odraziti na cijelo Marijino biće. Ona je Djevica duhom i tijelom, jedinstvena u svemu u Božjim odlukama. Budući da je njezina čitava egzistencija, od njezina začeca pa do njezina završetka, potpuno uključena u ovu zadaću da bude majkom Gospodinovom, zbog toga je bila djevica, i to ne samo prije začeca svoga božanskog Sina, nego i poslije.⁵³

Rahner naučava kako je Marija postala uzorom svakog kršćanskog djevičanstva. To očekivanje, ta spremnost i otvorenost za milost jest nešto što kao uvjerenje mora živjeti u svakom kršćaninu. Svaki kršćanin mora negdje i nekad u svom životu i pretrpjeti ono što odgovara djevičanskom stavu blažene Djevice, ali ne smije samo u pukom uvjerenju oponašati nešto iz ovog djevičanskog stava. Budući da milost dolazi odozgo, zato postoji sveta Djevica, zato postoji u Crkvi djevičanstvo, zato postoji u *svakom* kršćanskom životu uvjerenje i čin primanja milosti odozgo, u onoj pravoj vjeri.⁵⁴

Marijino djevičanstvo ima veliku važnost za Crkvu i svakoga pojedinog vjernika. Crkva i vjernici u Marijinu se djevičanstvu uče svojemu djevičanstvu. Time se ponajprije podrazumijeva spremnost na Marijin stav primalačke otvorenosti za Božju milost. Marijino nas djevičanstvo uči vrjednoti odreknuća. Ne radi se samo o odreknuću od onoga nepotrebnoga i nevažnoga nego upravo o spremnosti na odreknuće od dragocjenoga i nama važnoga. U tome djevičanskom odreknuću vjernici svjedoče da se ništa u ovome svijetu ne može i ne smije usporediti s Bogom, sve na određeni način ostaje drugorazredno spram Boga.

⁵³K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 45

⁵⁴Usp. *Isto*, str. 48. - 49.

Dakako, time se ne obezvrjeđuje Božje stvorenje, nego ga se samo stavlja u ispravan odnos, a to je odnos prema Bogu koji ostaje uvijek veći od stvorenja.⁵⁵

Rahner smatra da se pitanja u nauku o *djevičanskom porodu* moraju ponovno promišljati. Marija se također mora pokazati kao žena iz puka, siromašna, koja uči, koja živi iz povijesnih, društvenih, vjerskih prilika svoga vremena i svoga naroda. Ne treba je gledati kao nebesko biće, nego kao čovjeka koji je iz običnosti svoga položaja i u njemu djelatno i trpeći, učeći u mnogim nesigurnostima, u vjeri, ufanju i ljubavi prihvatio svoju povijesno – spasenjsku funkciju za sebe i za druge, i upravo je tako uzor i majka vjernika.⁵⁶

2.3. Dogma o bezgrješnom začecu

U ovoj istini vjere Rahner promatra sam početak blažene Djevice Marije, koji se očituje u njezinom bezgrješnom začecu. Ova dogma često donosi nesporazume i kod katoličkih i nekatoličkih kršćana. Treba se razlikovati bezgrješno začecje Blažene Djevice Marije od djevičanskog začecja Isusa Krista. Također se ne smije krivo tumačiti da se Marijino tjelesno postanje po roditeljskom rađanju u tjelesnom smislu razlikuje od rađanja ostalih ljudi. Ne smije se stvoriti nesporazum da rađanje čovjeka ima nešto prljavo u sebi, te da je Marija da bi se to spriječilo imala neku povlasticu. Nauka o bezgrešnom začecu nema ništa sa svim tim nesporazumima.⁵⁷

Rahner je duboko svjestan kako ova dogma stvara nemale poteškoće modernom kršćaninu. Čini se da postoji nepremostiva distanca između Marije i ostalih vjernika. Mi smo začeti u grijehu a Marija je sačuvana od grijeha. Rahner na ovu pretpostavku odgovara kako se Marijino bezgrješno začecje ne može shvaćati tako da se obezvrjeđuje brak i da začeto dijete nije dirnuto Božjom ljubavlju. Drugi problem je kako se čini da Marija ne može biti nikakav uzor vjerniku jer ona nije iskusila grijeh. Rahner tvrdi da je i to pogrješno shvaćanje. Mariju se ne smije izuzimati iz cjelokupne stvarnosti tako da ona ne bi bila u odnosu prema grijehu. Marija jest sačuvana od grijeha, ali im je bila izložena preko patnje svoga Sina. Treća pretpostavka je da će vjernici uvijek morati žaliti što su jednom bili grješnici, premda su primili Božje oprostjenje i milost. Rahner i ovo odbacuje i kaže da bezgrješno začecje nije

⁵⁵I. RAGUŽ, *HansUrs von Balthasar i KarlRahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 837. - 838.

⁵⁶Usp. K. RAHNER, *Teološki spisi*, str. 242. - 249.

⁵⁷Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 28.

nekakav ideal koji mi nikada nećemo dostići te zbog toga moramo patiti od kompleksa manje vrijednosti.⁵⁸

Nauk Crkve, kako ističe Rahner, govori da je blažena Djevica i Bogorodica Marija od prvog trenutka svoga života, zbog spasenja što ga je izvršio njezin sin, bila obdarena posvetnom milošću, te stoga nije bila u stanju koje nazivamo istočnim grijehom.⁵⁹ Bezgrješno začće predstavlja posjedovanje božanskog milosnog života od njezina početka, da bi mogla postati Spasiteljevom majkom na onaj način, kako je to Bog namijenio svome vlastitom Sinu. Stoga je ona od početka svoga postojanja bila obuhvaćena otkupiteljskom i posvetnom Božjom ljubavlju. Ovu dogmu je papa Pio IX. definirao 1854. godine. Općenito gledajući ova dogma znači da je početak svakog pojedinog duhovnog bića važan. Bog daje početak u kojem je, uza svu slobodu i odgovornost, uz sve ljudsko stvaralaštvo, uz sve ono neočekivano i iznenađujuće, već sadržana cjelina. Prije nego što se odlukom svoje slobode možemo započeti pitati, kako da razumijemo i oblikujemo svoj život, već smo postavljeni i pozvani, sa sasvim određenim i omeđenim početkom, pozvani u život svemogućom neopozivom voljom Stvoritelja.⁶⁰

Bezgrješno začće označava da Bog čovjekov život obuhvaća spasiteljskom ljubavlju. Riječ neshvatljivog Boga, riječ je ljubavi, riječ istine. Ta riječ, koja od početka milosrdem obuhvaća čitav život, Mariji je već rečena. A u toj Božjoj ljubavi prema Mariji, što je od početka obuhvatila čitav njezin život, uključeni smo i mi. Bog je tako ljubio Mariju, jer je htio da njegov Sin, kao čovjek u ljudskoj zajednici, kojoj i mi pripadamo, bude njezin Spasitelj, stvarni zalog da je njegova milost moćnija od našeg grijeha. Stoga se u bezgrješnom začću blažene Djevice očituje da Bog ljubi čovjeka.⁶¹

⁵⁸I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 832. - 833.

⁵⁹LG 56: „Otac milosrđa je htio da predodređena majka prije utjelovljenja dade pristanak, da kao što je žena sudjelovala u davanju smrti, tako žena sudjeluje i u davanju života. To izvanredno vrijedi o Isusovoj Majci, koja je svijetu dala sam život koji sve obnavlja, i od Boga je bila nadarena darovima koji su u skladu s tako uzvišenom ulogom. Stoga nije čudo da je kod svetih Otaca nastao običaj po kojemu su Bogorodicu nazivali svu svetom i slobodnom od svakegrešne ljage, oblikovanu od Duha Svetoga i učinjenu novim stvorenjem.”

KKC 411: „Mnogi su crkveni Oci i naučitelji u toj ženi prepoznali Kristovu Majku Mariju kao "novu Evu". Ona je prva i na jedinstveni način uživala pobjedu nad grijehom koju je Krist izvojevao: bila je očuvana od svake ljage istočnoga grijeha i kroz cijeli svoj zemaljski život, posebnom Božjom milošću, nije počinila nikakav grijeh.”

⁶⁰Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 29.

⁶¹Usp. *Isto*, str. 30.

Bog ovaj ljudski život obuhvaća vjernošću. Bezgrešno začće ne označuje samo blažen, čisti početak, nego početak što proizlazi od Boga – Vjernoga. Početak je bio blažen, jer je Svemogućnost ljubeći posegnula za sretnim svršetkom. Ova dogma kaže: Bog se ne kaje za ono što je darovao. Bog pravi planove od kraja, Bog uvijek obuhvaća cjelinu. Ponajprije to sigurno vrijedi za Mariju.

Stoga, blaženi početak njezina života, kako donosi Rahner, krije u sebi blažen svršetak, iako je taj svršetak već od početka morao biti izborni slobodnom samoodgovornošću. Bezgrešno začće pokazuje da je Marija od samog početka posjedovala milost. Postavlja se pitanje što znači kada netko posjeduje posvetnu milost? Posvetna milost u samoj srži znači samog Boga, njegovo saopćenje stvorenom dugu, dar koji je sam Bog. Milost znači slobodu, snagu, zalag vječnog života.⁶²

Marija se razlikuje od nas jedino po tome što ih je posjedovala od početka i u neusporedivoj mjeri. Što se tiče sadržaja toga dara, njegove biti i pravog smisla, vječni Otac nije mogao majci svoga utjelovljenoga Sina namijeniti ništa drugo nego ono što je i nama namijenio i u sakramentu opravdanja dao.⁶³

Od početka u svojoj vječnosti namijenio nam je to spasenje, premda se ono kod nas ostvaruje tek poslije našeg zemno – vremenitog početka. I mi smo otkupljeni, spašeni, oni kojima je Bog utisnuo svoj neizbrisivi pečat. U Mariji i njezinu bezgrešnom začću pokazuje se da vječno milosrđe od početka obuhvaća čovjeka, a time i nas.⁶⁴

Bezgrešno začće naposljetku kaže: Bog poziva u svoje vlastito. On daje početak, on ga daje s ljubavlju i neopozivom vjernošću prema svom vlastitom planu, on daje svoju milost kao naš pravi i opći početak, kod Marije jednako kao i kod nas. Stoga je početak ove majke početak jednog pravog puta, na kojem tek treba naći sama sebe. Ako je Mariji Bog učinio ono što o njoj govori tajna bezgrešnog začća, onda znamo da se to djelo, kojim je učinio sama

⁶²Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 31.

⁶³Usp. LG 65: „Dok je Crkva u Blaženoj Djevici već došla do savršenosti, po kojoj je bez ljage i nabora, kršćani se još trude da rastu u svetosti pobjeđujući grijeh; i zato dižu svoje oči k Mariji, koja sja kao uzor kreposti pred svom zajednicom odabranih. Crkva pobožno misleći o njoj i promatrajući je u svjetlu Riječi, koja je postala čovjekom, s poštovanjem dublje prodire u veliki misterij utjelovljenja i sve više postaje slična svome Zaručniku. Marija, koja po svom tijesnom učestvovanju u povijesti spasenja, u sebi na neki način sjedinjuje i odražuje najveće istine vjere, i dok se o njoj propovijeda i dok joj se iskazuje štovanje, ona vjernike zove k svom Sinu, k Njegovoj žrtvi, i k ljubavi Oca. Crkva pak; dok širi Kristovu slavu, postaje sličnija svome uzvišenom Uzoru, neprestano napredujući u vjeri, ufanju i ljubavi, i u svemu tražeći i vršeći Božju volju.”

⁶⁴Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 32.

sebe, postavši kao Logos stvorenjem, kao ljubav i vjernost, kao milost, božanski život i vječna valjanost vlastitog bitka proširuje na čovjeka samog.⁶⁵

Koliko je vjera crkve upoznata sa životom Djevice, Rahner najbolje uočava upravo u tome što Crkva svoja saznanja temelji na Svetomu Pismu. Neka pouzdana povijesna predaja nije se sačuvala, stoga vjera Crkve o životu Djevice Marije zna samo ono što se nalazi u Svetom pismu. No, treba se istaknuti ono bitno – Marija je Gospodinova majka. Crkva zna da je Marija, uvijek bezgrješna, bila očuvana, ne samo od istočnog grijeha, nego trajno i od svakog osobnog grijeha. Tridentinski sabor 1546. godine to izričito govori kao vjerovanje Crkve. Marija je ona koja je otkupljena, baš zbog toga jer je majka svoga Spasitelja, ne želi imati ništa što ne može zahvaliti svome Sinu; ona koja je sve ono što jest primila iz bezrazložne milosti vječnog Oca. Ako se kaže da je Marija u cijelosti otkupljena, ona koja ne želi biti ništa drugo, nego čista primateljica po Gospodnjoj milosti, postavlja se pitanje može li ona biti potpuno bezgrješna?⁶⁶

Na ovo pitanje postavlja se protupitanje: Je li netko manje otkupljen, ako nije grijeshio? Treba li više Božjeg milosrđa da se dobije oproštenje grijeha, ili da se iskusi milost negrijeshenja? Sloboda od grijeha u čovjeku ove zemlje, koji živi u tami ovoga svijeta, više je milost, više otkupljenje, potpunije i radikalnije otkupljenje, nego kad čovjek iz tame koju je ljubio biva istrgnut na Božje svjetlo. Očuvanost od grijeha jest divnije i blistavije otkupljenje, no to je čisto i posvemašnje otkupljenje. Tko ostaje očuvan od grijeha, ne spasava se sam, ne daje si tu slobodu od grijeha vlastitom snagom. Svaka pravednost Božja jest blagodana milost, i svaka postojanost u njoj, opet je milost, koju ni jedan čovjek ne može zaslužiti.⁶⁷

U Mariji je, prema vjerovanju Crkve i svjedočenju Pisma, Božje otkupljenje u Isusu Kristu postalo stvarnošću na najdivniji, najsavršeniji i najradikalniji način, i po njezinu se božanskom materinstvu povijesno – spasenjski pojavilo – onda se mora priznati: Marija mora biti bezgrješna, Djevica puna milosti i Majka Božja. Za to nije potrebno da znamo pojedinosti njezina života. Nije potrebno da Crkva provede težak postupak kanonizacije da dozna je li istina da je Marija u svome životu u herojskom stupnju vršila kreposti, koje Božja milost daruje pravom kršćaninu. Crkva treba da zna samo jedno: ovdje je radikalno dovršeno otkupljenje postalo pobjedonosan događaj. Tada to ona ne može drukčije priznati, nego na taj način da kaže: Marija je bila bezgrešna kroz čitav svoj život. Slaveći Marijinu bezgrješnost,

⁶⁵Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 33

⁶⁶Usp. *Isto*, str. 50. - 51.

⁶⁷Usp. *Isto*, str. 51.

Crkva zna da joj time ne pripisuje neku povlasticu, koju bi si ona bila izborila vlastitom snagom, koja bi joj dala neko pravo u odnosu na Boga. Crkva tako slavi samo svjetlo, zasljepljujuće milosrđe Božje.⁶⁸

Rahner upozorava na važnost dogme o bezgrješnom začecu za ekleziologiju. Ako Marija ne bi bila bezgrješno začeta, tada bi i samo poslanje Crkve bilo ugroženo. Marija u svojoj osobi pokazuje da se milost unjoj realno dogodila, da je ona realno *posredovala*, odnosno rodila Božjega Sina u svijetu. To isto poslanje ima i Crkva u svijetu. Ona nije više samo zajednica koja samo ukazuje na milost, ne znajući kakav je krajnji ishod odnosa Boga i čovjeka. Crkva jest sveta Crkva, ukoliko realno posreduje milost i Božje spasenje. Tu ponovno susrećemo već više puta navedeno misao kako relativiziranje mariologije nužno uzrokuje relativiziranje ekleziologije, a u konačnici i same kristologije: u igri je tada pitanje o realnosti posredovanja spasenja u svijetu.⁶⁹

2.4. Dogma o Marijinom uznesenju⁷⁰

Rahner tvrdi kako Crkva u jednom određenom smislu zna vrlo malo o Mariji. Osim nekoliko stvari koje se zna iz Novog zavjeta, o Marijinom životu ne zna se puno. Bitno je zapravo da se zna da je Marija, majka Gospodinova, da je bezgrješna, vazda djevica, najsvršeniји plod njegova otkupljenja. Crkva je mogla uzeti vremena da ovu vjersku tajnu blaženog dovršenja svete Djevice potpuno promisli i u svim njezinim dimenzijama odmjeri. Crkva si je mogla uzeti stoljeća vremena, jer je ona ta što dopušta da je vodi Duh Božji, koji Crkvu uvodi u dubinu jedne, zauvijek nepromjenjive, te tu Objavu, sve razvijeniju, stavlja pred oči vjere te Crkve.⁷¹

Na blagdan Svih Svetih 1950. godine papa proglašava dogmu da je Marija nakon svog zemaljskog života, dušom i tijelom uznesena u nebo. Iako se tek proglašenjem od strane Učiteljstva Crkve dobila sigurnost da ova objava pripada sadržaju božanske i apostolske

⁶⁸Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 52.

⁶⁹I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 835.

⁷⁰*Isto*, str. 838.: „Ostaje nam još jedna marijanska dogma kojoj je Rahner posvetio najviše teksta, dogma o Marijinu uznesenju na nebo. Naime, nakon što je započela priprava za proglašenje dogme o Marijinu uznesenju, Rahner je bio zamoljen sustavno teološki prikazati navedenu dogmu. Nastao je poduži tekst koji Rahner nikada nije objavio, budući da su poglavari isusovačkoga reda zadržali pravo još preispitati određene nejasnoće u tekstu. Kasnije se Rahner više nije niti vraćao navedenom tekstu, tako da je po prvi put objavljen tek nakon njegove smrti u devetom svesku njegovih Sabranih djela.”

⁷¹Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 57.

Objave, ne može se reći da je ona potpuno nova vjerskoj svijesti Crkve. Kroz stoljeća se ova istina vjerovala i naučavala, postavljala su se pitanja o dovršenju Marijina zemaljskog života. Onaj koji zaista ima katoličku vjeru o dostojanstvu Marije kao Bogorodice, o njezinu povijesno – spasenjskom značenju, o njezinoj bezgrešnosti taj bi trebao i posjedovati makar uključno znanje o Marijinu uznesenju, kako ga ova dogma iskazuje.

Kroz stoljeća je naravno bilo raznih nesigurnosti i nesuglasica oko ovog naučavanja, ali ako se poznaje Marijin život i njezino povijesno – spasenjsko značenje i jedinstveno mjesto i uloga u povijesti spasenja, može se reći da je Marija čitavom stvarnošću svoga života, dušom i tijelom ušla u ono dovršenje, kojem se svaki kršćanin po Božjoj milosti nada. Crkva je u svom izvornom navještaju vjere govorila o uskrsnuću tijela, a pod pojmom tijela je mislila na cijelog čovjeka. Govori da je čovjekov posljednji, vječni cilj i dovršenje u tome da dijeli vječnu slavu svoga Stvoritelja, obuhvaćen jednim novim nebom i novom zemljom.⁷²

Presudna istina kršćanske vjere glasi: Gospodin je zaista uskrsnuo. Budući da je uskrsnuo u našem čovještvu, te preobražen stupio u slavu svoga Oca, ova temeljna dogma kršćanstva od početka ispovijeda, da je vječna slava već sada mogućnost povijesti ovoga svijeta, ovoga čovječanstva i ovoga tijela, jer je ona već stvarnost u Kristovu tijelu, koje je dio ovoga svijeta. Ako je pak Marija u svome životu na ovoj zemlji bila najveće i nenadmašeno ostvarenje otkupljenja u jednom pomilostivljenom čovjeku kao majka Božja, te tako predstavlja dovršeni lik otkupljenja uopće, i ako se kazaljka povijesti spasenja toliko pomakla da već načelno može postojati dovršenje u tijelu i duši onda vjera, koja je potpuno našla samu sebe, i ne može o Mariji ispovijedati nešto drugo, nego ono što je Crkva definirala: Marija je nakon što je dovršila ovozemni život, tijelom i dušom uznesena u nebesku slavu.⁷³

Rahner postavlja pitanje što nama znači ova istina vjere? Marijino dovršenje njezine slave predstavlja našu nadu u uskrsnuće tijela i vječni život. U današnje vrijeme čovjek se intenzivno bavi pitanjem samoga sebe, svoje tjelesnosti, konačnosti i smrti. Dok neki obožavaju svoje tijelo, drugi ga mrze. Crkva ovom istinom o Mariji govori da će se tijelo spasiti, tijelo je već spašeno. Sve je započelo u jednoj ženi, u čovjeku, roda jednakog našem. Tijelo kojeg jedni preziru, drugi vole, već je počašćeno da bude kod Boga, a samim time i spašeno. Tijelo je stvorio Otac, Sin ga je otkupio, a Duh posvetio i ono je zauvijek spašeno. Crkva, kojoj se često prigovara da je okrenuta zemaljskom svijetu i moći, da je premalo

⁷²Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 58. - 60.

⁷³Usp. *Isto*, str. 60.

usmjerena prema eshatologiji, ovom istinom vjere pokazuje da gleda prema budućnosti, Božjem kraljevstvu, koje je već prisutno, sa Marijom kao uzorom, nada se vlastitoj budućnosti uskrsnuća tijela.⁷⁴

U službenim crkvenim tekstovima o smrti kao posljedici kazne za grijeh, nije izričito istaknuta, ali se može pretpostaviti, ako se uvažavaju ostali iskazi Svetoga pisma i tradicije o pozitivnom značenju Kristove (i Marijine) smrti i o smrti kao o suumiranju s Kristom.⁷⁵

Ne bi se reklo ni da je dogmatiziranje primanja svete Djevice tijelom i dušom u nebesku veličajnost dokaz kako u srcima kršćana životnije živi jedanaesti članak vjerovanja. Ističe se kako cjelokupna literatura o uznesenju uistinu malo, sustezljivo i neživotno pozabavila sadržajem nove dogme. Jedva da se našlo povoda u cijeloj toj literaturi, iznova i jasnije i životnije izreći i produbiti što je sad zapravo *uskrsnuće tijela*. Postupalo se kao da se o tome nema ništa novo za reći, sve je jasno koliko je to uopće moguće, a postavlja se pitanje je li Marija svoj dočetak dosegla već sada.⁷⁶

Ako i ukoliko utjelovljenost i konkretnost uskrsle i stvarne osobe – također u skladu s iskustvom Uskrsloga- ne možemo promišljati drukčije nego u sklopu određene prostornosti i mjesnosti, mislit ćemo o nebu kao o mjestu, a ne samo kao o stanju. Ukoliko već sada ima ljudi (Uskrsli Gospodin, Marija, a zacijelo i drugi), koji već sada posjeduju proslavljeno tijelo, tada to *mjesto* već sada kao posljedica, ako ne i kao pretpostavka toga preobražaja čovjekove tjelesnosti.⁷⁷

Kristovo uskrsnuće – uzašašće konstituira nebo. Ako je s Kristom konstituirano nebo kao jedinstvo božanskoga i ljudskoga, onda nebo ne može biti bez vremena i prostora, jer bi to značilo da Kristovo tijelo, njegova vremenitost i prostornost nije proslavljeno i uzdignuto. Kristovo nebo se mora misliti kao vrijeme i prostor.⁷⁸

Crkva će uvijek ispovijedati da je Marija sa svom svojom egzistencijom (dušom i tijelom) već našla dovršenje, svejedno prepoznaje li se u tome i *vremeniti* privilegij za nju samu ili ne. Crkva će uvijek u Mariji gledati onu koja je imala jedinstvenu funkciju u povijesti spasenja, koja je u Isusu Kristu, Raspetome i Uskrsnulome, stigla na svoj eshatološki cilj,

⁷⁴Usp. K. RAHNER, *Marija, majka Gospodinova*, str. 61. - 63.

⁷⁵K. RAHNER, *Teološki spisi*, str. 429.

⁷⁶*Isto*, str. 456.

⁷⁷*Isto*, str. 466.

⁷⁸I. RAGUŽ, *HansUrs von Balthasar i KarlRahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 839.

neovisno kako se ta Marijina jedinstvena funkcija u svojim raznim vidicima točnije označavala (Prvotkupljena, Sveotkupiteljica, Posrednica milosti). ⁷⁹

Rahner tumači, kako je Marija, kao savršeno otkupljena, prva ušla u Kristovo nebo s proslavljenim tijelom koje nije okusilo raspadanje i trulež. Dogma o Marijinu uznesenju izriče činjenicu da se već sada, prije kraja vremena, dogodilo potpuno zajedništvo s Bogom, i dušom i tijelom. I dogma o Marijinu uznesenju također je, prema Rahneru, važna za kršćansku duhovnost. U Marijinu uznesenju vjernik ponajprije slavi čovjekovodostojanstvo, jer je čovječstvo u Mariji primljeno u zajedništvo s Bogom. Slavljem Marijina uznesenja Crkva slavi zapravo svakoga čovjeka. No još je važnija činjenica da se Marijinim uznesenjem progovara o spasenju tijela, tijela kojese, prema Rahneru, danas idolatrijski štuje ili mrzi: »Jadnom tijelu, koje jednimrže, a drugi mu se klanjaju, Bog sada zauvijek daje dostojanstvo te ga takozauvijek spašava i potvrđuje. «⁸⁰

⁷⁹K. RAHNER, *Teološki spisi*, str. 242. - 249.

⁸⁰I. RAGUŽ, *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, str. 839.

2.5. Osvrt

Kod Karla Rahnera vidi se jasno da zaboravom Marije u teologiji može doći do ozbiljnih posljedica. Ako se zanemari Marija, prvo što se time niječe je povijesnost vjere, a zatim dolazi i do relativizacije Kristova božanstva a potom i Crkve. Ukazuje nam na važnost mariologije za kristologiju i ekleziologiju.

Kao i kod drugih teologa koji su se bavili ovom tematikom, i kod Rahnera je došlo do pitanja u kojem kontekstu govoriti o mariologiji. On smatra da bi mariologija trebala biti dio dogmatske antropologije, zbog Marijine suradnje u spasenju, o njezinoj slobodi i Božjoj milosti. Za Mariju kaže da je konkretno ostvarenje savršenog kršćanina, i upravo zbog toga mariologiju smješta u antropologiju.

Mariologija Karla Rahnera prvenstveno je obuhvaćena dogmama. Analizirajući svaku pojedinačno, nastoji ih približiti današnjem čovjeku te njegovom shvaćanju, stavljajući pri tome naglasak na čovjekovu duhovnost.

Zaključak

Promišljanja teologa Josepha Ratzingera i Karla Rahnera pokazuju nam kako Marija i mariologija nije i ne smije biti zaboravljena. Vidi se da je Marijina uloga u povijesti spasenja jedinstvena, Marija je suradnica u spasenju. Ona je potrebna da bi se ispravno razumio Krist, Crkva i sam čovjek.

Joseph Ratzinger/ Benedikt XVI. promatrao je Mariju kroz prizmu Staroga zavjeta. Nazvao je svoju knjigu *Kći Sionska*. Uočava se Marijina uloga novog Izraela, sve ono što je bilo prije vodilo je do nje, i zato se o Mariji govori kao o *personifikaciji Izraela*. Stvoritelj ponovno zahvaća u povijest, u Mariji vidimo onaj sveti *Ostatak* koji će se spasiti.

Prema njemu, današnja mariologija je i dalje obilježena sa dva pokreta (liturgijski i marijanski) koja su se dogodila prije Drugoga vatikanskog sabora. Liturgijski naglašava ono objektivno, dok marijanski pokret naglašava ono subjektivno. Na Drugom vatikanskom saboru upravo zbog ovoga je došlo do velike podjele između saborskih otaca. Poslije Koncila Ratzinger zaključuje da dolazi do ekleziocentričkemariologije. Smatra da takva mariologija ukida Mariju kao osobu. Kod njega je važno istaknuti još jedan pojam a to je *arheološka misa* koja pretpostavlja da je vrijedi samo ono što su sveti oci pisali, a sva kasnija teologija je nebitna. I Ratzinger upravo u ovome vidi zaborav Marije. Ona se samo pretpostavlja ali se o njoj puno ne govori.

Kada uzmemo u ruke dvije temeljne knjige ovih teologa, *Kći Sionsku* i *Marija, majka Gospodinova*, uočavamo jednu veliku razliku. Kod Karla Rahnera nemamo prikaz Marije u svjetlu Staroga zavjeta, on Mariju tumači isključivo u svjetlu Novoga zavjeta. Upravo je tu problem, Marija se mora gledati kao personificirani Izrael. Ona predstavlja onaj sveti *ostatak* koji je spašen.

Mariologija Karla Rahnera prvenstveno je obuhvaćena dogmama. Marijanske dogme kod ovoga teologa su detaljnije analizirane, i kroz njegovo naučavanje pokazuje i približava dogme današnjem čovjeku. Naglašava kako se mariologija treba uvijek tumačiti kroz prizmu cjelovitosti i jedinstva svih dogmi te važnosti novoga promišljanja ovih dogmi.

Rahner ukazuje na važnost mariologije za kristologiju i ekleziologiju. Relativizacijom mariologije ugrožava se ideja suradnje Boga i čovjeka. U liku Marije, Rahner prepoznaje otkupiteljicu, sliku pravoga, savršenog kršćanina, uzor koji se treba slijediti. Zaključuje kako je potrebno govoriti o Mariji u teologiji.

Mišljenja sam da se kod Rahnera, kao i kod Ratzingera, vidi da mariologija nije i ne može biti sporedna tema teologije. Također se naglašava da zaboravom mariologije dolazi do velikih problema koji ugrožavaju bit kršćanske vjere, a to su nijekanje povijesnosti vjere, relativizacija Kristova božanstva, relativizacija Crkve.

Na tragu ovoga osvrnula bih se na promišljanja teologa Ivica Raguža. Kriza crkvenosti uvijek se odražava u krizi marijanske duhovnosti i pobožnosti, jer tko nema Mariju za majku, taj više nema ni Crkvu za majku. Samim time, nema Isusa za Boga. Crkva je uvidjela da relativizacija Marije dovodi u pitanje božanstvo Isusa Krista. Velika katolička obnova mora i treba započeti po Blaženoj Djevici Mariji. Marija je najsavršenija osoba na svijetu, najsavršenija vjernica koju imamo za uzor, zagovornicu i pomoćnicu. Marijinu važnost za kršćane vidimo i u tome što ona, kao vazda Djevica, ne dopušta da se kršćanstvo svede na naturalnu religiju. Marija je majka Katoličke crkve, ona je i majka svakoga katolika. Ako je Krist glava Crkve, Marija je srce Crkve, srce svakoga vjernika.⁸¹

Kao zaključno može se reći: Mariju ne možemo smjestiti u samo središte teologije, ali ne može se ni dovesti u zaborav. Kroz Marijin lik se vidi punina i bogatstvo Krista, Crkve a i samog čovjeka.

⁸¹Usp. I. RAGUŽ, *Katolicizam*, Panni, Đakovo, 2017., str. 37. -53.

Literatura

DENZINGER H., HÜNERMANN P., Zbirka sažetaka, vjerovanja, definicija i izjava o vjeri i ćudoređu, UPT, Đakovo, 1980.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dokumenti, KS, Zagreb, 1986.

JERUZALEMSKA BIBLIJA, STARI I NOVI ZAVJET, ur. REBIĆ A., FUĆAK J., DUDA B., KS, Zagreb, 1994.

Katekizam Katoličke Crkve, Hrvatska biskupska konferencija – Glas Koncila, Zagreb, 1994.

Katekizam Katoličke Crkve, Kompendij, Verbum, Split, 2008.

KOVAČ, N. S. V., *Teološke odrednice mariologije Joepha Ratzingera/ Benedikta XVI.*, CUS, Vol. 49 (III), 2014.

RAHNER, K., *Marija, majka Gospodinova*, KS, Zagreb, 1990.

RAHNER, K., *Teološki spisi*, FTI, Zagreb 2008.,

RAGUŽ, I., *Credo*, KS, Zagreb, 2001.

RAGUŽ, I., *Hans Urs von Balthasar i Karl Rahner o Blaženoj djevici Mariji*, u: Bogoslovska smotra, 79 (2009.) 4, str. 813. – 845.

RAGUŽ, I., *Katolicizam*, Panni, Đakovo, 2017.

RATZINGER, J., *Kći sionska*, Verbum, Split, 2008.

RATZINGER, J. *Dogma i navještaj*, KS, Zagreb, 2011.

RATZINGER, J. *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 1970.

J. RATZINGER, *Djetinjstvo Isusovo*, Verbum, Split, 2012.

J. RATZINGER, *Isus iz Nazareta*, Verbum, Split, 2007.

VULIĆ, B., *Antonio Staglianò Madre di Dio. La mariologia personalistica di Joseph Ratzinger*, u: Diacovensia: teološki prilozi, Vol. 19. (2011.)1, str. 159. – 160.